

Kvittering på innsendt svar på Høring - endringer i sikkerhetsloven § 8-4 om avgjørelse av klarering

Saksnummer: 24/8102

Sak: Høring – endringer i sikkerhetsloven § 8-4 om avgjørelse av klarering

Levert: 22.04.2025 18:31

Svartype: Med merknader

Jeg svarte som: Arbeidstakerorganisasjon

Avsender: Juristforbundet

Kontaktperson: André Oktay Dahl

Kontakt e-post: aod@juristforbundet.no

Økt sikkerhet som gir mindre beredskap?

Vi støtter intensjonen om å lovfeste en individuell og helhetlig vurdering ved sikkerhetsklarering, men må samtidig slå fast at det foreliggende forslaget ikke er tilstrekkelig. Det løser verken de alvorlige rettssikkerhetsutfordringene som er dokumentert i EOS-utvalgets rapporter, eller en utilsiktet og systematisk ekskludering av personer med flerkulturell bakgrunn fra viktige samfunnsfunksjoner.

Dette temaet er et godt eksempel på den problemstillingen og utfordringen Juristforbundet har adressert ved mange anledninger. Man beskytter ikke samfunnet vårt ved å undergrave de samme verdiene og prinsippene samfunnet er bygget på. Da blir det heller til at vi selv angriper samfunnet innenfra.

Det er i den anledning all grunn til å minne om hva Atlanterhavspakten innledningsvis beskriver: NATO bygger på og er til for å trygge og beskytte, nettopp *“grunnsetningene om folkestyre, individets frihet og rettens herredømme”* (på engelsk *“the principles of democracy, individual liberty and the rule of law”*).

Vi har merket oss og støtter mange av hovedlinjene i Politiets Fellesforbund og Flygelederforbundets vurderinger av forslaget. Vi deler langt på vei disse. Deres analyse bygger på konkrete erfaringer og eksempler som tydelig viser hvordan dagens praksis svekker både enkeltmennesker og samfunnets samlede sikkerhetsberedskap. Juristforbundet vil i dette høringssvaret fremheve våre felles bekymringer og samtidig bidra med forslag til tydelige rettslige forbedringer.

En sikkerhetsvurdering inneholder to likestilte og grunnleggende vurderinger. Det ene er den sikkerhetsmessige vurderingen. Det andre er den juridiske vurderingen. Det er grunn til å understreke at disse to vurderingene må være like grundige, og fordrer følgelig grunnleggende kompetanse på begge områder. Juristforbundet er bekymret for om det har utviklet seg en praksis som for ensidig bygger på den sikkerhetsmessige vurderingen, og i for liten grad har inntatt i seg *“the rule of law”*.

Dagens praksis kan ramme uforholdsmessig hardt - og feil

Juristforbundet ser det som viktig at personer som får avslag på sikkerhetsklarering får en konkret og etterprøvbar begrunnelse. Det er ikke holdbart verken for den enkelte eller samfunnets behov hvis den enkeltes bakgrunn – for eksempel familiære bånd til land Norge, i seg selv anses som høy risiko og nærmest automatisk

vektlegges. Juristforbundet mener at det er faktisk atferd, lojalitet eller vurdert sårbarhet som i utgangspunktet skal vurderes. Mange av de som rammes, har vokst opp i Norge, har sin utdanning og sitt liv her, og de kan ha vist seg tilliten i en årrekke. Like fullt opplever de å få beskjed om at de ikke er sikkerhetsmessig skikket – uten forklaring, og uten mulighet til å forsvare seg mot grunnlaget for avgjørelsen.

Juristforbundet har fått tilbakemeldinger som kan tyde på at det foretas "en bloc-vurderinger" basert på etnisitet, opprinnelse eller landtilhørighet. Dersom det skulle stemme, er det alvorlig. Vurderinger, differensiering og forskjellsbehandling av mennesker basert på etnisitet, opprinnelse eller landtilhørighet alene hører ikke vårt rettssamfunn til. Konkrete og individuelle vurderinger må være en selvfølgelighet.

Det motsatte setter den enkelte i en svært belastende situasjon – både personlig og yrkesmessig. En klareringsnekt er stigmatiserende, og for mange innebærer det slutten på en karriere. Det vil være ekstra belastende dersom dette i tillegg skjer dette etter mange år i stilling, uten tidligere problemer. Det er et grunnleggende rettssikkerhetsproblem at slike inngripende vedtak ikke kan etterprøves reelt – verken av klageinstanser eller domstoler. I klartekst: folk mister jobben og æren, uten å vite hvorfor.

Mistillit, mindre mangfold og mindre trygghet?

Samtidig får denne praksisen alvorlige konsekvenser for nasjonen som helhet. I politi, etterretning, forsvar, luftfart og annen beredskap finnes det et stort behov for ansatte med flerspråklig bakgrunn, innsikt i andre kulturer og tverrfaglig kompetanse. Dersom nettopp disse personene systematisk nektes klarering, mister vi viktig beredskapskapasitet. Norge blir rett og slett dårligere rustet til å møte fremtidens komplekse trusler når klareringssystemet ekskluderer folk som i praksis kunne styrket samfunnssikkerheten. Da må vi være sikre på at det er riktig at nettopp disse enkeltpersonene ikke kan sikkerhetsklareres. Det forutsetter en konkret og individuell vurdering.

Dette vil ikke bare kunne skyve enkeltpersoner ut i mistillit og utenforskap – vi undergraver langsomt det mangfoldet som moderne sikkerhetsarbeid krever.

Juristforbundets foreslår:

Lovfesting av proporsjonalitetsvurdering og vurdering av betingede klareringer

Juristforbundet har følgende forslag til nytt femte ledd i § 8-4:

«Ved en nektelse av sikkerhetsklarering, både ny og gjentatt, skal klareringsmyndigheten foreta en risikovurdering hvor skadepotensialet for samfunnet avveies mot skadepotensialet for den enkelte. Som en del av denne risikovurderingen skal sikkerhetsmyndigheten ha vurdert mulighetene for å redusere risikoen til et akseptabelt nivå ved bruk av vilkår for godkjenning jf. lovens § 8-6. Dokument som inneholder nektelse av sikkerhetsklarering, skal inneholde bekreftelse på at risikoavveining er foretatt og at man ikke har funnet muligheter for å bruke vilkår som alternativ til nektelse.»

Dette er et konkret og balansert tiltak som bidrar til å sikre at klareringssystemet praktiseres i samsvar med EMK artikkel 8 og alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper.

Krav til dokumentasjon og begrunnelse

Vi mener at det må lovfestes at avgjørelser i klareringssaker skal:

- være individuelt og konkret begrunnet

- dokumentere hvilke faktorer som er vektlagt og hvordan
- være tilgjengelige i en form som gjør etterprøving mulig – også for domstolene

“Helhetlige vurderinger” som i praksis ikke kan etterprøves, svekker tilliten til hele systemet.

Reell klageadgang

Juristforbundet forutsetter at EOS-utvalget eller en ny uavhengig klagenemnd gis myndighet til å endre eller oppheve vedtak der det foreligger svikt i vurderingsgrunnlaget. En klageordning uten slike fullmakter er i realiteten ikke et rettssikkerhetsverktøy.

Nasjonale retningslinjer og begrensning av skjønn

Vi anbefaler utarbeidelse av nasjonale retningslinjer som:

- definerer objektive kriterier og begrenser skjønnsutøvelsen
- presiserer hvordan tilknytning til fremmede stater skal vurderes
- angir krav til saksbehandlingstid og transparens
- beskytter mot overdreven gradert informasjon i avslagsgrunnlag

Innsyn og kontradiksjon

Vedtak må i størst mulig grad kunne forstås og imøtegåås. Dagens utstrakte bruk av skjermet og ikke-etterprøvbar informasjon er ikke forenlig med grunnleggende rettsstatsstatlige prinsipper. Der sensitivitet gjør fullt innsyn umulig, må det kompenseres med særskilt oppnevnt advokat med reell mulighet til å ivareta enkeltmenneskets interesser.

Avslutning

Juristforbundet støtter sikkerhetslovens formål, men vi kan ikke akseptere et system der rettigheter og karrierer ofres for uklare vurderinger og usynlig skjønn. Tillit til klareringssystemet må bygges gjennom rettferdige, dokumenterbare og proporsjonale avgjørelser – ikke gjennom frykt, stillhet eller manglende rettsmidler.

For Juristforbundet er det avgjørende at en ny sikkerhetslov faktisk leverer det den lover: trygghet – ikke bare for staten, men også for borgerne den er ment å beskytte.

Med vennlig hilsen

Sverre Bromander-president Juristforbundet

Benedicte Gram-Knutsen-visepresident Juristforbundet

André Oktay Dahl-politisk seniorrådgiver Juristforbundet

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på regjeringen.no.